

Yargıların Evrimi

Aşağıda bahsedeceğim "Yargıların Evrimi" bü-tünüyle benim kendi görüşlerim ve düşüncelerimin bir yansımasıdır. Uzman psikologlar okuduğunda "Bunlar daha önce de (belki de yıllar önce) farklı sözcüklerle ifade edilmiştir" diyecektir. Ama benim gerçek isteğim benim çağımdaki, özellikle genç arkadaşların bu evrimin çerçevesinde olduklarını içlerinde tartışmaları ve yorumlamaları, ayrıca hangi basamakta olduklarını bana bildirmeleri ve sormak (ya da tartışmak) istediklerini bana yazmaları. Yani yeni bir teori iddiam yok. Yalnızca kendi kendimizi tanımayı, özellikle biz gençlere biraz katkı sağlayabilmeyi amaçlıyorum.

Birey, düşünsel yapısı oluşmaya başladığı ilk zamanlarda, kendisine gelen eleştirel bir sunuma, bir öneriye karşı yanıt olarak genelde "olmaz" yargısını geliştirir. Çünkü onun kendisine göre sarsılmaz kişisel dinamikleri vardır ya da olduğunu zanneder. Bu dinamikler "Benim doğrularım her zaman doğrudur" fikrini besler. İnatçı, dik başlı, sorunlara karşı çoğu zaman bencil bir yaklaşım kendini gösterir.

Sonra, yaşananların birikimiyle, deneyimlerin kullanılabilirliği arttıkça, sorgu mekanizması gelişmeye başlar. Birey, psikolojik yapısındaki durgunlaşmayla beraber mantıksal düşünce sürecine girer. Artık yargılarını "Acaba olamaz mı?" sorusu paralelinde değerlendirmeye başlar. Doğrularını, doğrularından şüphe ederek yargılamaya, tartışmaya başlar. Zihinsel sürecinde yetersiz gördüğü düşünsel mekanizmasını geliştirebilmek arzusuyla bilgi kapasitesini artırma amacı güder.

Hırsla karışık bu evreden sonra, kişinin ruhsal dengesinde kolay kolay değişmeyecek yerleşmeler yaşanır. Artık ruh-beyin diyalogu çok daha işlevsel ve verimlidir. Bu aşamada birey sorgu mekanizmasını "Acaba olabilir mi?" sorusuyla yumuşayıp birey haklarına değer vermeye başlar. Düşünsel yapıyla psikolojik algı sistemi uyum halinde çalışmaya özen gösterir. Duyusal tahminler, önsözler, kavramsal analizlerle değerlendirilmeyecek olayların sezi yoluyla aşılıma çalışılması gibi faaliyetler bireyin kişiliğinde etkin yer edinir.

Son olarak bireysel psikoloji, evrimini "olabilir" yargısıyla tamamlar. Artık birey birikimlerini kullanabilmeyi üstün şekilde becermeye başlar. Ama yine de hiçbir birikimin yeterli olmadığını farkında olarak kullanılabilirliği daha da etkinleştirmek amacıyla birikimini hep gözden geçirir. Artık karşılıklı etkileşimlerde çift kişilikli bir yapı kazanır. Düşünüp söyleyeceklerinin yansımaları da görüp etkiyi kendi kendine, kendinde ispatlar. Boyutsal bir bakış açısıyla her yönden görmeyi ve tartışabilmeyi öğrenmeyi amaçlar. En ilginç, erişebileceklerinin sınırlı olduğunu bile bile mücadelesinden vazgeçmez. İşte bu yüzden "olabilir" yargısı yargıların evriminin son basamağıdır ve sonu yoktur...

Caner Cerci
AÜ EBF BÖTE-1
e-posta: ccerci@mynet.com

Işık, Çevre ve Tasarruf

Işığın olmadığı kapkaranlık bir ortamda sürekli yaşamak. Olabilir mi? Güneşin çekilip karanlığın basmasıyla, eller düğmeye gider ve ampul yakılır. Kadın-erkek, çocuk-ihtiyar, herkes, her zaman ve her yerde ampul kullanıyor. Devletin bile enflasyonu hesaplarken hane halklarının zaruri tüketimleri arasında saydığı ampülü ne kadar tanıyoruz? On binlerce çeşidi var ve belki de bu yazıyı okurken bir tanesi sizi yukardan aydınlatıyor.

Evlerde en çok kullanılan klasik ya da şeffaf ampul dediğimiz "Enkandesen ampulden" söze başlayalım. Klasik ampuller elektriğin yalnızca %5'ni işiğe dönüştürürler. Geri kalan %95 ısıya dönüşerek paranızı cebinizden alıverirler. Elektrik akımıyla birlikte klasik ampulün içindeki akkor flaman ısınır. Bu yüksek ısı ampulün içindeki telin erimesine neden olur. Bu tip ampullerin ortalama 1000 saat ya da günde ortalama 3 saatten, bir yıllık kullanım süreleri vardır. Bu aslında elektrik enerjisinin israf edilmesinden başka bir şey değildir. Diğer taraftan genel ismiyle "enerji tasarruf eden lambalar" olarak bilinen "Kompakt Flüoresan Lambalar", flüoresan lamba mantığıyla çalışan, ancak biçimleri ve ölçüleriyle, klasik enkandesen lambalar yerine kolaylıkla kullanılabilir lambalardır. Kullandığınız elektriğin %80'nini tasarruf edebileceğiniz bu ampullerin ömürleri, "Economy" türlerinde 8000 saat (ortalama 6 yıl), "Long Life" tiplerinde 15.000 saat (ortalama 12 yıl) civarındadır.

Dünya üzerinde gerek kamu kuruluşlarının, gerekse yerel yönetimlerin desteğiyle kullanımı özendirilen "Kompakt Flüoresan Lambalar", enerjiden sağladıkları tasarruf sayesinde, hem ev, hem ülke ekonomisine ve de çevreye önemli katkılar sağlar. Bu tip lambalar, klasik enkandesen lambalara oranla %80'e varan oranlarda daha az elektrik harcarlar ve 15 katına varan sürelerde daha uzun kullanılabilirler. Yani aydınlatmaya klasik enkandesen lambalarla 100 TL harcıyorsanız; kompakt flüoresan lambalarla, bu tutar yalnızca 20 TL'dir. Ayrıca klasik enkandesen lambayı ömrünün bitmesi sonucunda 15 kere değiştirirken; kompakt flüoresan lambayı yalnızca bir kez değiştirirsiniz.

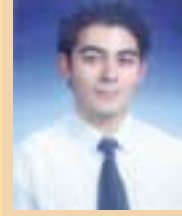
Yapılan bir araştırmada, bir Türk ailesi ayda ortalama yalnızca aydınlanma için 100 kwh elektrik harcamaktadır. Bu da ortalama 18 milyon TL demektir. Enerji tasarruflu ampul kullanıldığında genelde 150 kwh barajı aşılmamakta ve aydınlık için ortalama 4 milyon TL harcanmaktadır. Ülke olarak tasarrufa gereksinim duyduğumuz şu günlerde, bu ampullerin önemi bir kat daha artmaktadır.

Peki ya diğer lambalar?

Yazın sineklerin bolca olduğu dönemlerde çoğumuz sinek ilacı kullanırız. Oysa bu tip ilaçların hem çevreye, hem de insan sağlığına etkileri var. Bunun için üretilen "insectra" ampullerle sinekler sorun olmaktan çıkıyor. Bir de, UV dediğimiz za-

Serbest Kürsü

İnsan Kaynakları ve Kriz

İnsan kaynakları günümüzde çok büyük önem sahip; ama bu, ülkemizde halen önemli bir kavram olarak görülüyor.

Türkiye geçmişte birçok krizle sarsıldı; ekonomi küçüldü. Küçülen

ekonomiyle birlikte işsizlik arttı. Artık günümüzde krizler daha sık olmaya başladı. Bu krizleri aşmak için çabalamak herkesin görevi. Ama özellikle şirketlere çok iş düşüyor. Bu gibi dönemlerde önümüzü daha iyi görmeliyiz. Görüşüğüm bir insan kaynakları müdürü şöyle demişti: İnsan kaynaklarımızı seçerken standart dışı, yeni düşüncelere önem veriyoruz. Bu da gösteriyor ki, özellikle kriz dönemlerinden sıyrılabilenkte insan kaynaklarının misyonu çok önemli.

Üniversite okuyup, yüksek lisans, doktora yapıyoruz; ama sonuçta yine işsiz kalabiliyoruz. Neden acaba? Bence çok basit bir yanıt var: Standartlara alışmışız, standart dışı arayışında değiliz. Böyle gelmiş böyle gider diyenlerdeniz çoğumuz. Oysa bir birey, eğitiminin yanı sıra kendini sosyal olarak da eğitebiliyorsa, bilgilerini pratiğe aktarabilme yeteneğine sahipse, kriz dönemlerinde bile sorun yaşamaz. Son olarak şunu söylüyorum: Nitelikle her zaman, her sorun aşılabılır.

Saim Görgün
Eskişehir

rarlı ışınları televizyonunuzun ya da bilgisayarınızın ekranından ve hatta Güneş'ten bile alabilirsiniz. Halojen ampullerde de bu tip ışınlar yoktur. Ambalajında da, "UV Stop" yazar.

Diyelim ki eviniz ya da işyeriniz güneş almıyor. Ama siz çiçek yetiştirmek istiyorsunuz. İşte bu sırada "Flora Set" ampuller imdadınıza yetişiyor. Bu tip ampuller karanlık ortamlarda bitkilerin fotosentez yapmasını sağlıyor. Son günlerde yapılan araştırmalar sonucunda, ateş böceğinden ilham alınarak yapılmakta olan ve "led teknolojisi" denilen 100 bin saat kullanım ömürlü ampuller geliyor. Sizin taktığınız bir ampulü artık torununuz değiştirecek.

Son olarak hem ev, hem de ülke ekonomisine katkıda bulunmanızı sağlayacak aydınlatma önerileri vermek istiyorum: Klasik enkandesen lambalar yerine "Kompakt Flüoresan Lambalar" kullanın. Gün ışığından aydınlatmada olabildiğince yararlanın. Gereksiz lambaları söndürün. Aynı mekan içerisinde farklı aydınlatma noktaları kullanarak, yalnızca ihtiyacınız olan bölgeyi aydınlatın.

Rifat Sait
e-posta: rifatsait@veezy.com

Değerli Okurlar, görüşlerinizi

400 kelimeli geçmeyecek biçimde ve fotoğrafınızla birlikte "TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, Forum Köşesi, Atatürk Bul. No:221 Kavaklıdere - Ankara" ya da "Forum Köşesi PK 52 Kavaklıdere 06100 Ankara" adresine gönderebilirsiniz. Görüşler aktarılan 3. şahısları suçlayıcı ifadelerden kaçınmasını rica ederiz. Forum'da ve Serbest Kürsü'de yayımlanan okuyucu görüşleri Bilim ve Teknik dergisine bağlıdır. Forum köşesine aşağıdaki telefon ve faks numaralarıyla da erişebilirsiniz: Tel: (312) 468 53 00 / 1067 (Gülğün Akbaba) Faks: (312) 427 66 77